

Nader onderzoek Vleermuizen

Oude Haarlemmerweg 46 te Castricum

Ekoza
Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

22 september 2009

Colofon

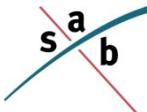
Titel : Nader onderzoek vleermuizen
Subtitel : Oude Haarlemmerweg 46 te Castricum

Projectnummer : 900116 en 90050

Datum : 22 september 2009

Veldonderzoek : B. Houben & F. van Delft
Auteur(s) : B. Houben

Goedgekeurd door : T. Kooij

Opdrachtgever :

Contactpersoon : H. Broier

Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

Tivolilaan 205
Postbus 2
6800 AA Arnhem

T: 026-8454583
bhouben@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Inhoud

1. Inleiding.....	4
1.1 Planvoornemen.....	4
1.2 Vleermuizen	4
1.3 Onderzoek	5
2. Wettelijk kader	6
2.1 Flora- en Faunawet.....	6
3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode	8
3.1 Gebiedsbeschrijving	8
3.2 Voorgenomen ingreep	8
3.2 Onderzoeksmethode	10
4. Resultaten.....	11
4.1 Kraamkolonies, zomer- en mannenverblijven: 18 juni, 2 en 15 juli 2009	11
4.2 Paarverblijven: 23 augustus en 7 september 2009	11
5. Conclusies	13
5.1 Conclusies en ontheffingen	13
5.2 Vrijstellingen en ontheffingen.....	13
5.3 Aanbevelingen.....	14
Literatuur.....	15

1. Inleiding

1.1 Planvoornemen

In Castricum is op de locatie Oude Haarlemmerweg 46 woonontwikkeling beoogd. Hiervoor zal de huidige boerderij gesloopt moeten worden.

Door het SAB is hiervoor een quickscan uitgevoerd. Voor vleermuizen bleek de locatie geschikt. Daadwerkelijk gebruik van de gebouwen door vleermuizen kan alleen worden aangetoond met daarop gericht onderzoek. Daarom is in de quickscan nader onderzoek aanbevolen.

1.2 Vleermuizen

Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo hebben vleermuizen winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen, en paarverblijfplaatsen.

Vleermuizen overwinteren in gebouwen, bunkers, ijskelders, groeven en boomholtes. In de winter moet de verblijfplaats koel en vorstvrij zijn; Watervleermuizen, meervleermuizen, franjestaarten en baardvleermuizen gebruiken voor de winterslaap vooral mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Meestal leven ze hierbij in groepen (kolonies). Watervleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen zijn voornamelijk boombewonende vleermuizen. De kolonies van deze soorten zijn vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of hollen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn. Veel soorten vleermuizen staan bekend als gebouwbewoners. Laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen zijn bijvoorbeeld gebouwbewoners. Ze kiezen als onderkomen vaak spouwmuren van woonhuizen. Andere soorten, bijvoorbeeld valse vleermuizen, ingekorven vleermuizen en grijze grootoorvleermuizen, hebben een voorkeur voor grote open ruimten zoals kerkzolders.

Figuur 1. Mogelijke verblijfplaatsen en uitvliegopeningen (uit Vleermuizen in het landschap)

Zowel de mannetjes als de vrouwtjes vertrekken aan het einde van de zomer naar speciale paarkwartieren, waar ze slechts kort verblijven. Op deze plaatsen, die zowel in bomen als gebouwen te vinden zijn, roepen de mannetjes luid om vrouwtjes aan te trekken.

Uiteindelijk keren de vleermuizen ieder jaar terug naar hun vaste serie verblijfplaatsen, die vele tientallen jaren achter elkaar in gebruik zijn.

1.3 Onderzoek

SAB heeft Ekoza verzocht om het nader onderzoek naar vleermuizen uit te voeren.

Deze rapportage is de weergave van het nader onderzoek dat door Ekoza is uitgevoerd. Uitgangspunt hierbij vormt de Flora- en faunawet die aangeeft welke soorten op welke manier beschermd zijn en de resultaten uit de quickscan.

Voor het nader onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd

- Zijn er vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in de bebouwing aanwezig?
- Wat is de status van het eventuele gebruik (mannenverblijf, kraamkolonie of paarverblijf)?

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. Voor dit nader onderzoek is alleen de Flora- en faunawet van toepassing.

2.1 Flora- en Faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een ‘zorgplicht’: een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet

Artikel 2: 1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.

2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Om de werking van de Flora- en faunawet minder star te maken is middels een Algemene Maatregel van Bestuur de regelgeving rond de Flora- en faunawet aangepast. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode

3.1 *Gebiedsbeschrijving*

Castricum ligt nabij de Noordzeekust ten noorden van Heemskerk en ten zuiden van Alkmaar. De omgeving van Castricum wordt gekenmerkt door bossen en duinen in het westen en een polderlandschap in het oosten en zuiden. De bossen en duinen maken onderdeel uit van het natuurgebied genaamd Noord-Hollands Duinreservaat. Het betreft een karakteristiek duinenlandschap met natte en vochtige duinvalleien, duingraslanden, struwelen, bossen en ruigten. Het ligt op een overgang van kalkrijke naar kalkarme duinen. Ten oosten en zuiden van Castricum liggen de polders die gekenmerkt worden door een nat karakter met veel agrarische weidegronden en sloten.

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Castricum, in het uiterste zuiden van de kern. Het plangebied ligt niet direct grenzend aan het buitengebied van de kern, maar wordt door volkstuinen van het buitengebied afgescheiden. Deze tuinen vormen de zuidgrens van het plangebied. Een bomenrij van enkele bomen breed, vormt de grens van het plangebied in het oosten. Deze bossage schermt het plangebied af van het bedrijventerrein. Bebouwing en de Oude Haarlemmerweg vormen de grens in respectievelijk het noorden en westen.

In de huidige situatie bestaan de opstallen op het plangebied uit een woonboerderij en enkele aan- en bijgebouwen. Ten zuiden van de huidige bebouwing ligt een grasveld en een sloot.

Figuur 1 op de volgende pagina geeft de omvang en de ligging van locatie weer aan de hand van een luchtfoto.

3.2 *Voorgenomen ingreep*

Het projectplan omvat de realisatie van 16 woningen waaronder 12 appartementen, 1 twee-onder-een-kapwoning en 2 eengezinswoningen. Naast de realisatie van 16 woningen zullen er 22 parkeerplaatsen en 12 bergingen (ten behoeve van de appartementen) worden gerealiseerd. Voor de ontwikkeling van deze plannen zal de woonboerderij inclusief bijgebouwen en grasveld worden verwijderd. Overige groene elementen zullen zo veel mogelijk behouden blijven. De effecten op de beschermde soorten zullen beoordeeld worden op basis van de voorgenomen ingreep.

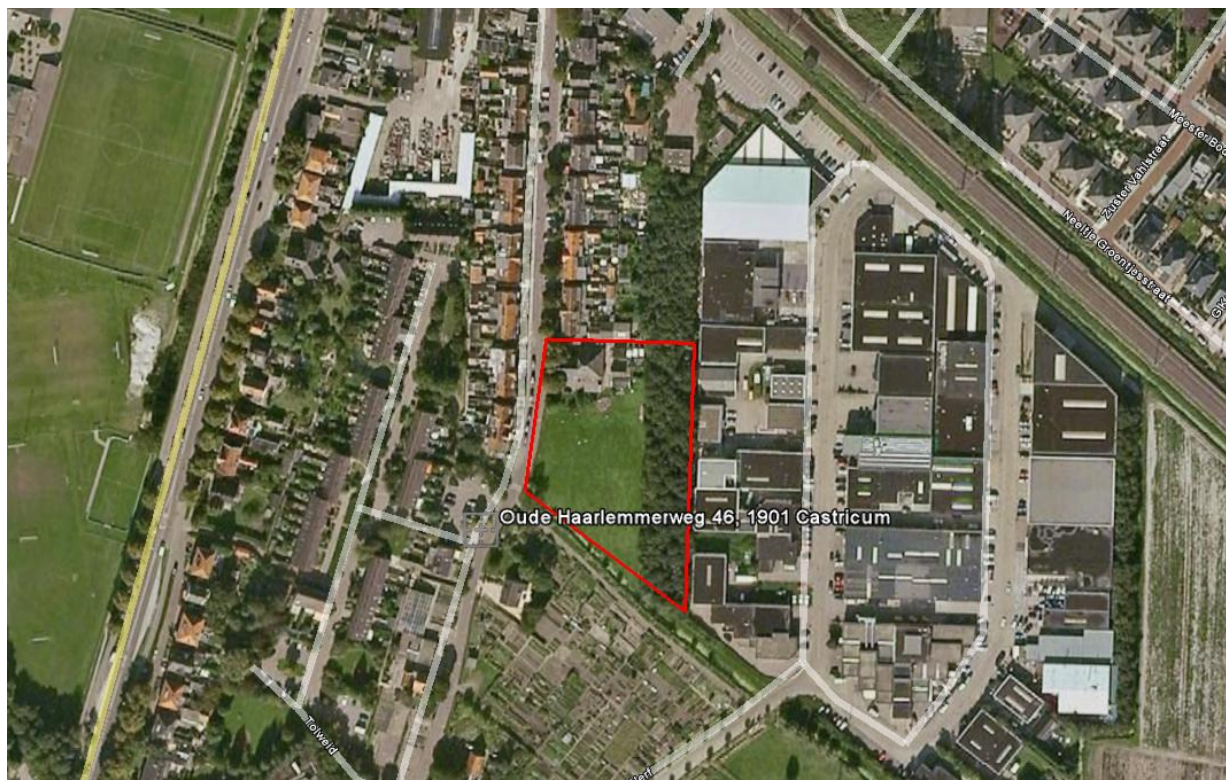

Fig.1: Ligging van het plangebied aan de Oude Haarlemmerweg 46 te Castricum (het plangebied bevindt zich binnen de rode omlijning).

*Impressie van het
plangebied*

3.2 Onderzoeksmethode

De onderzoekslocatie is vijfmaal bezocht verspreid over het zomer- en paarseizoen voor vleermuizen. Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden op 18 juni, 2 juli, 15 juli, 23 augustus en 7 september 2009.

Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde vleermuissoorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de uitwerpselen, etc.).

De methodiek die we hanteren voor vleermuizen bestaat uit onderzoek naar zomer-, kraam- en paarverblijven. Dit wordt gedaan door met een batdetector zowel in de avonduren als in de ochtenduren gericht naar vleermuizen te zoeken. Met de batdetector werd gedurende vier avonden en een ochtend geluisterd naar mogelijk uitvliegende of invliegende dieren en naar sociale roepen. In de paartijd roepen mannetjes vleermuizen om vrouwtjes te lokken naar hun paarverblijfplaats. Rosse vleermuis en grootoorvleermuis roepen vanuit de verblijfplaats. Ruige dwergvleermuizen roepen zowel vanuit de verblijfplaats als vliegend en gewone dwergvleermuizen roepen voornamelijk vliegend.

Het uitgangspunt hierbij is het protocol van het Netwerk Groene Bureaus dat de geschikte periode, het aantal bezoeken en de periode tussen de bezoeken aangeeft voor vleermuisonderzoek. Voldoende kwaliteit van het onderzoek voor een eventuele ontheffingsaanvraag is bij het opstellen van het protocol een belangrijk uitgangspunt geweest.

Op de locatie is er gedurende vier avonden in de schemering tot in het donker met een batdetector geïnventariseerd. Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een detector met time-expansion (Pettersson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt die eventueel geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Daarnaast is ook in de ochtenduren van 2 juli op de locatie een inspectie uitgevoerd om terugkerende vleermuizen op te kunnen sporen. In de ochtenduren hebben vleermuizen de neiging om gedurende een half uur (afhankelijk van de soort) te gaan zwermen rondom de invliegopening voordat ze hierdoor naar binnengaan. Hierdoor zijn kolonieplaatsen tijdens de ochtend beter te vinden.

4. Resultaten

4.1 *Kraamkolonies, zomer- en mannenverblijven: 18 juni, 2 en 15 juli 2009*

Tijdens de avondcontroles zijn er verspreid door het gebied waarnemingen gedaan van foeragerende gewone dwergvleermuizen. Op beide avonden zijn er 2 gewone dwergvleermuizen waargenomen die aan het foerageren waren rond de beplanting aan beide kanten van het woonhuis. Aan de achterkant van het woonhuis, rond de schuren, zijn geen vleermuizen gezien of gehoord.

Wel zijn er op de eerste avond 3 waarnemingen gedaan van overvliegende rosse vleermuizen. Deze boombewonende vleermuizen vlogen hoog over het plangebied en waren waarschijnlijk op weg van hun verblijfplaats naar hun foerageergebied.

Verder zijn er geen vleermuiswaarnemingen gedaan tijdens de avondcontroles. Er zijn tijdens deze controles geen uitvliegende vleermuizen uit de gebouwen waargenomen.

Tijdens de ochtendcontrole is specifiek gekeken naar invliegende vleermuizen. Tijdens de ochtendcontrole is het mogelijk de juiste locatie van de verblijfplaats van vleermuizen waar te nemen. Vleermuizen hebben namelijk de gewoonte om voor de ingang rond te zwermen voordat ze binnentreden. Het hele gebied is gecontroleerd op zwermende of invliegende vleermuizen. Geen enkele vleermuis is waargenomen tijdens deze ochtendcontrole in het plangebied, niet foeragerend, langstrekend of zwermend.

4.2 *Paarverblijven: 23 augustus en 7 september 2009*

Tijdens het parseizoen van vleermuizen is er specifiek gekeken naar de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen in het plangebied. Er zijn voornamelijk foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen verspreid door het plangebied. Op de eerste avond zijn geen sociale roepen of baltsende vleermuizen waargenomen. Wel is er nog een waarneming gedaan van een laatvlieger. Deze vloog in de buurt van de bomenlaan ten oosten van het plangebied.

Tijdens de tweede controle zijn er wel sociale roepen van gewone dwergvleermuizen waargenomen. Aan de straatkant, de Oude Haarlemmerweg, is tweemaal een sociale roep gehoord. Ten noorden van het plangebied, tussen de bebouwing, is ook tweemaal een sociale roep van een gewone dwergvleermuis gehoord. Hoogst waarschijnlijk gaat het op beide locaties om hetzelfde dier. Gewone dwergvleermuizen vliegen in de paartijd namelijk roepend rond in hun territorium. Gemiddeld genomen vliegen gewone dwergvleermuizen in een straal van 200 meter rond hun paarverblijf. Rond hun paarverblijf is de roepactiviteit het hoogst en zijn de vleermuizen het meest actief aanwezig.

De roepactiviteit in de directe omgeving van het plangebied was echter zeer laag. Het wordt aangenomen dat dit dier zijn paarverblijf niet in het plangebied heeft maar in de directe omgeving hiervan. De huizen in de omgeving bevatten voldoende mogelijkheden voor vleermuisverblijfplaatsen. Deze roepende gewone dwergvleermuis heeft hoogst waarschijnlijk een verblijfplaats in een van de huizen in de wijk.

5. Conclusies

5.1 Conclusies en ontheffingen

Gedurende 4 nachten en een ochtend is er een onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen. Op deze manier is hiervan een grondig beeld gekregen.

Op basis van dit nader onderzoek is er vastgesteld dat er geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn in het plangebied op de Oude Haarlemmerweg 46 te Castricum.

Er zijn tijdens de controles geen vleermuizen waargenomen die gebruik maken van de bebouwing als verblijfplaats. Wel werden foeragerende gewone dwergvleermuizen gezien rond de beplanting langs het woonhuis. De ingreep heeft hier geen tot weinig effect op, aangezien de beplanting en aanwezige bomen behouden blijven. Daarnaast zijn er genoeg foerageermogelijkheden in de omgeving voor deze soort.

Daarnaast werden enkele waarnemingen gedaan van rosse vleermuizen, sociale roepen van een gewone dwergvleermuis en eenmaal kwam er een laatvlieger door het plangebied gevlogen. Dit waren echter losse waarnemingen die niet gebonden zijn aan het plangebied. Vleermuizen vliegen namelijk grote afstanden van of naar hun jachtgebied of vliegen rond in hun territorium. Hierbij kunnen ze door het plangebied vliegen.

De voorgenomen ingreep zal hier geen significant negatief effect op hebben. Er is dus geen ontheffing nodig voor deze soortgroep.

5.2 Vrijstellingen en ontheffingen

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in het plangebied. Hiervoor hoeft dus geen ontheffing te worden aangevraagd.

5.3 Aanbevelingen

- Alle vleermuissoorten in Nederland zijn strikt beschermd en verdienen een goede bescherming. Het is het goed om in de nieuwbouwplannen rekening te houden met de mogelijkheden voor vleermuizen. Indien men, bijvoorbeeld, de omgeving geschikt maakt voor vleermuizen, zullen deze opnieuw gebruik kunnen maken van het projectgebied. Met name behouden en/ of aanleggen van groene elementen is van belang voor foerageergebied of vliegroute van vleermuizen. Door de spouwmuren van gebouwen toegankelijk te maken voor vleermuizen, kunnen deze in de toekomst mogelijk gebruikt worden als verblijfplaats. Op deze manier kunnen de vleermuizen van de nieuwbouwplannen profiteren en zal dit ten goede komen aan de bescherming en de instandhouding van vleermuizen in Nederland. Omdat elke soort specifieke eisen stelt is het aan te bevelen om in de ontwerpfase een deskundige op het gebied van vleermuizen mee te laten denken.

Literatuur

- Atlas van de Nederlandse vleermuizen; H. Limpens, K. Mostert en W. Bongers, KNNV 1997
- www.natuurloket.nl
- Veldgids diersporen. Annemarie van Diepenbeek KNNV Uitgeverij, Utrecht 1999
- Zoogdieren van West-Europa. Rogier Lange et al. KNNV Uitgeverij in samenwerking met de VZZ, Utrecht 1994.
- Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Broekhuizen, S. e.a. KNNV Uitgeverij, Utrecht 1992
- www.minlnv.nl